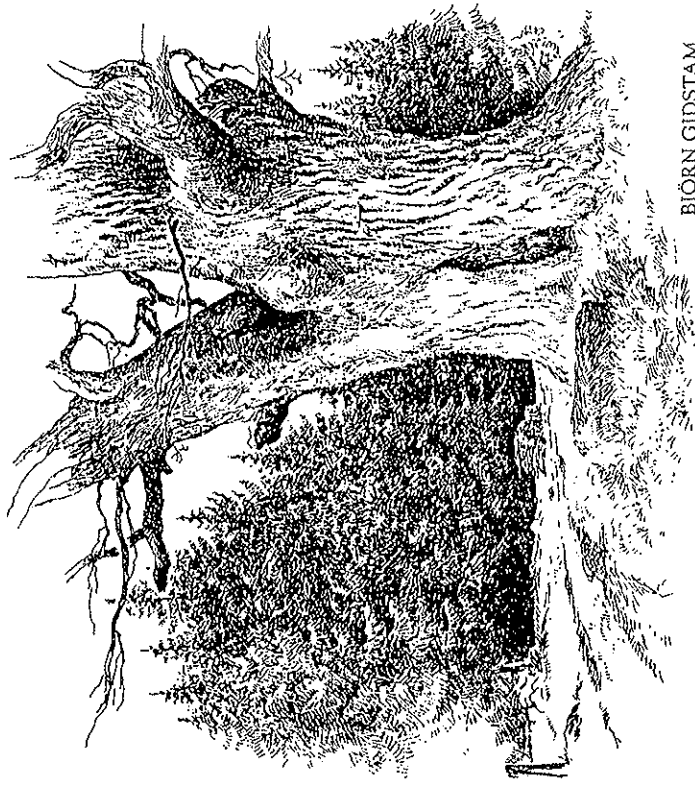

RÖSTER I SMÅLAND

REDAKTÖR PER GUSTAVSSON / KARL LINDQVIST

STUDIEHANDLEDNING

AV KARL LINDQVIST

BJÖRN GIDSTAM

STUDIEHANDLEDNING

Röster i Småland

antologi av Per Gustavsson och Karl Lindqvist
En bok för alla 1996

För antologin gäller, liksom för alla antologier i En bok för alla, att redaktörerna gjort ett personligt urval av texter för boken. *Röster i Småland* innehåller bidrag av cirka 100 författare, en del av dem anonyma. Texterna är ordnade kronologiskt från urminnes sägen- och sagatid fram till våra dagar.

Målsättningen är att *Röster i Småland* ska ge nya kunskaper och upplevelser om och av landskapet och dess skildrare. Utifrån texterna i antologin ska ni, som deltar i cirklarna, dessutom kunna välja ut särskilt intressanta böcker för bredvidläsning och senare redovisning.

Röster i Småland kan, tillsammans med studiehandledningen, ses som grundmaterial för cirkeln. Därutöver finns boktips i samband med en del avsnitt. Dessa boktips är också samlade allra sist i studiehandledningen.

Första sammankomsten

Starta cirkeln genom att i samband med presentationen också inventera vilka kunskaper om Småland, som finns hos var och en – kunskaper om landskapet, dess författare, vad ni läst och upplevt – allt som ni genom egna erfarenheter kan bidra med i ämnet.

Bläddra igenom boken och studiehandledningen. Avsluta med de boktips som finns sist i studiehandledningen. Diskutera om ni vill göra fördjupningar genom att från biblioteket beställa ett antal av de böcker avsnitten är hämtade ur (eller några av de böcker som finns bland boktipsen). En del av de böckerna kan ni sedan titta i gemensamt, en del används till enskild bredvidläsning. Lägg för säkerhets skull till ett par alternativa titlar, om biblioteket inte kan skaffa alla de böcker ni i första hand önskar.

Det är praktiskt att göra urvalet av bredvidläsning någon av de första sammankomsterna, så att alla hinner få sina läsuppdrag och kan redovisa dem innan cirkeln avslutas. Räkna med att tre/fyra deltagare per sammankomst redovisar sin läsning och avsätt ordentligt med tid till diskussion. (Här ges naturligtvis utrymme för variationer beroende på förhållandena i just er studiecirkel.)

Texterna i antologin inleds med en liten introduktion, som säger något om författaren och i vilket sammanhang texten är skriven. Ibland kan det vara lämpligt att dessutom slå upp författaren i någon uppslagsbok. Tillsammans med textavsnittet kan detta användas för en inledande

diskussion, exempelvis utifrån följande frågor: Prägias texten av att den är skriven av en bofast smålänning, en utflyttad smålänning eller en besökare? Framgår författarens yrke eller specialintressen? Är texten refererande och neutral eller är den känslomriktad och subjektiv? Hur framgår i så fall det i personskildring, ordval osv?

Andra och följande sammankomster

Med texter, författarnamn och sidhänvisningar följer här ett antal diskussionsuppslag att fritt välja mellan. Självfallet kan texterna också ge många andra infallsvinklar till samtal i cirkeln.

Förordet sid 7

I förordet talas om röster från olika tider och från olika trakter i Småland. En del röster är starka och välkända, andra är svaga, okända eller anonyma, men likafullt är de röster.

- Diskutera vad som gör att en del röster blir starkare än andra – och att en del röster, trots sin lågmäldhet, ändå hörs.
- Varför är det viktigt att så många röster som möjligt blir hörda och förs vidare?

När Vår Herre skapade Småland sid 9

Denna sägen, som skämtsamt behandlar Smålands förhållande till grannen och konkurrenter i söder, ger samtidigt en bild av smålänningens syn på sig själv.

- Diskutera om denna syn är vanligt förekommande bland smålänningar.

Varför har den i så fall uppstått just i landskapet Småland?

- Vad kan denna syn ha inneburit för att stärka smålänningen i kamp mot en ofta hård och karg omvärld? Kan den också ha inneburit en viss oförmåga att bejaka livets mer glada och lekfulla sidor? Eller är det senare bara en schablonbild av den gnetige smålänningen? Diskutera!

En bearbetning av sägnen gör Selma Lagerlöf i *Nils Holgerssons underbara resa*, kapitlet "Sagan om Småland" (se boktips).

- I *Sigfrid Lindströms legend*, sid 113 – 115, är det inte Hin Onde utan Sankte Per, som är Vår Herres följeslagare. Vad har det inneburit för synen på Småland?

Jättesägner sid 10 – 12

Sagor och sägner tillhör vår äldsta kulturskatt. Till skillnad från sagorna utspelar sig sägnerna på bestämda platser och de berättades i regel med anspråk att bli trodda. Viktiga inslag i sägnerna är naturväsen som jättar, troll, skogsrån, maror, lyktgubbar, sjörån osv. Antologins tre sägner ger sin förklaring till landskapets utformning. Andra sägner handlar om människors spännande och mystiska – och ofta ödesdigert hemska – möten med naturväsen.

- Vilka sägner har ni hört berättas i er hemtrakt? Gör en liten inventering bland cirkelns medlemmar och berätta sägnerna för varandra. (Tag också hjälp av Bengt af Klintbergs *Svenska folksägner* och av bokserien *Sällsamheter i Småland 1 – 4*, se boktips.)

- Varför uppstod sägnerna? Diskutera vilka behov de kan ha fyllt för de människor, som berättade dem och som lyssnade till dem.
- Fyller sägnerna några behov också i våra dagar? Diskutera!

Ristat i sten sid 13 – 14

Som framgår av antologins fyra exempel, måste man på en runsten av nödvändighet uttrycka sig kort.

- Diskutera innehållet i de fyra texterna. Vad har varit viktigast att få med?
- Vad säger detta om det samhälle och den tid där runstenarna rests och ristats?
- Antagligen finns det runstenar också i er hemtrakt. Var står de och vilka texter för de fram? (Ni kan här ta hjälp av Kinanders inventering av småländska runstenar – se boktips.)

Sigfridslegenden sid 15

Med kristendomens intåg i Småland fick vi en ny typ av litteratur, legenden. I likhet med sägnerna utspelas de på bestämda platser men här är det heliga män och kvinnor som är huvudpersoner.

- Vilken bild får man av den helige Sigfrid?
- Vilket behov fyllde denna typ av berättelser?
- Kanske finns det någon legend, knuten till kyrkan i er hemtrakt. Hur är i så fall den legenden utformad?

Truls i Ånga sid 16 – 18

Sågnen och balladen om Truls i Ånga berättar om samma händelse, men de gör det på olika sätt.

- Finns det skillnader mellan de båda texterna också i själva händelseförloppet?
- Vilken av texterna uttrycker starkast den medeltida synen på tillvaron

som ödesbestämd?

- I balladen har varje strof två återkommande versrader, eller omkväden. Vilken betydelse har dessa omkväden för upplevelsen av händelserna?
- På vilket sätt ingår och agerar de olika personerna – fadern, modern, sönerna, döttrarna – i berättelsen?
- Vilket eller vilkas öde griper mest?
- Känner ni till någon ballad från er egen hembygd?

Lyssna också på några utdrag ur *Den medeltida balladen* (se lyssnartips).

Olaus Magnus sid 19 – 20

Som historieskrivare var Olaus Magnus mer fantasifull än källkritisk – å andra sidan är han en god historieberättare. Han blandar friskt skildringar av folkliv, näringsliv och natur med hörsägner och skrock.

- Ge exempel på målande beskrivningar i i texten.
- I texten talas om trollrunor. Varför tror ni att den äldsta skriften – och skrivförmåga överhuvudtaget – sågs som så magisk och gåtfull?

Charles Ogier sid 21

Ogier är en av de många – och en av de första – av resenärer som genomkorsat Småland. En annan är *CA Ehrensvärd sid 30 – 31*.

En tredje resenär, som ej är med i antologin, är Jonas Carl Linnerhielm. Han är samtida med Ehrensvärd och skriver i sina "Bref under resor genom Sverige 1797" (återutgiven 1985) bland annat följande:
"Småland, så allmänt ansedt lika fult som aflägsse, utvisar åtminstone strödda skönheter mellan sina barriga berg; och dess strand, eller *Kalmar*

län, skall ingen förneka fågning, om ock man ville undantaga *Värnanäs* och *Ryningnäs* leende nejder. Men äfven in i djupet af detta landskap, utan att övergifva allmänna landsvägen, skall naturtecknaren ofta (t. ex. mellan *Mycklamo* och *Broarps* gästgifvare gårdar) steg efter steg finna ämnen till taflor af stark och behaglig karakter."

- Jämför de tre resenärens intryck. Vilken syn har de på detta för dem ganska främmande landskap?
- Tag fram någon formulering, som tydligt uttrycker deras respektive åsikter.

Fler resenärer nämns av Bror Olsson i *Ett bildverk om Småland* (se boktips).

Petter Rudebeck sid 22 – 26

I *Sällsamheter i Småland, del 1, Varend* (se boktips) skriver Olle Ekstedt: "Det finns ingen berättelse om forntida händelser i Norden som haft en sådan enorm genomslagskraft i Sverige in mot vår tid som berättelsen om Blenda och varendskvinnornas kamp mot danskarna." Blenda blir en symbol för den starka och listiga småländska kvinnan.

Antingen berättelsen är sann eller inte så tillförsäkrades Värends kvinnor sin gamla gifto- och arvsrätt av Karl XI 1693. 1734 bekräftades den av riksdagen och 1845 blev den gällande för alla kvinnor i landet. Elin Wägner ser i *Tusen år i Småland* (se boktips) naturligtvis detta som gott, men menar samtidigt att Blenda "kommit att skymma ingången till en hel värld". Den småländska kvinnans storhet ligger, enligt Wägner, inte i hennes krigiska förmåga utan kvinnans historia genom tiderna rör sig kring helt andra ting: "folkmål, folksed, folkro, folkmedicin".

- Diskutera Blenda som kvinnlig förebild.
- För vid diskussionen in de bilder av kvinnor som i antologin ges av *Halta-Cajsa sid 42 – 43, Elin Wägner sid 102, Gertrud Lilja sid 103 – 104* och *Pelle Näver sid 117*.

Den kvinnliga arvsrätten behandlas av Lars Olof Larsson i "Från lagmansdottern Katarina till amasonen Blända", som står i *Kronobergsboken 1995/96* (se boktips).

I *Rimmachronika sid 135 – 136* ger *Alf Henrikson* sin version av Bländasägnen.

- Alf Henrikson skrev i stort sett aldrig på dialekt – varför har han gjort det här? Vilka effekter får han fram med dialekten?
- Diskutera den bild Rimmachronikan ger av manligt och kvinnligt.

Carl von Linné sid 27 – 29

Linné var inte författare; han gjorde sina reseanteckningar som vetenskapsman präglad av 1700-talets nyttofilosofi. Det viktiga var att kartlägga och klassificera till kommande släkters fromma.

- Vad är det som ändå gör hans texter levande? Jämför här också med *Ann Margret Dahlquist-Ljungbergs* hyllning till Linné, sid 161 – 162.

• Diskutera om man måste vara kunnig i latin eller växthära för att kunna läsa hans texter.

- Vad är det som hänt mellan besöken 1741 och 1749?

• Hur är det att som vuxen besöka barndomstrakterna? Jämför med *Jonas Stolt sid 51 – 52*.

- Linné skriver 1749: "campum, ubi olim Troja" (den plats där fordom Troja låg). Varför jämför Linné Stenbrohult med Troja?

- Som framgick av Ogier, sid 21, var svedjebruk vanligt i Småland. Varför talar Linné för svedjebruket? Vilken är er egen åsikt?
- Hur är förhållandet skog – åkermark i dag? Jämför med *Björn Gidstam sid 216*.
- Hur skildrar man naturen i dag – se *Björn Berglund sid 218 – 219*.

Jacob Wallenberg sid 32.

Skvallret är tidlöst, det har alltid funnits.

- Varför skvallrar vi?

Samuel Ödman sid 33 – 34

- Har ni i cirkeln egna minnen av samkväm liknande ostmöten och humlekvällar? Berätta för varandra.
- Kanske har ni också något småländskt recept att förmedla?
- Jämför med *Lasse i Lassaberg sid 50*. Kanske har ni också något sådant minne att berätta?

Mickel i Långhult sid 35 – 39

I sagans land kan vad som helst hända.

- Ge exempel på hur Mickel blandar realism och fantasi och på så sätt också får utrymme för egna önskedrömmar.
- Bilden av Vår Herre och Sankte Per är inte riktigt den vanliga. Vad innebär det för vår upplevelse av sagan?
- Läs några fler sagor av Mickel i Långhult (se boktips) och diskutera vad det är som gör honom till en så originell sagoberättare.

En annan betydelsefull upptecknare av småländska sagor är härads-
målaren Sven Sederström i Aringsås (1810 – 1846).

- Läs några av de sagorna, exempelvis "Prins Hatt under jorden" eller "Lilla Rosa och Långa Leda" (se boktips) och diskutera vad i sagans värld, som också i våra dagar kan fascinera oss.

Esaias Tegnér sid 40 – 41

Nationalskalden Tegnér hade naturligtvis ordet i sin makt.

- Ge exempel på hur effektivt han byggt upp sitt tal för att få för-samlingsmedlemmarna i Pjetteryd att bygga en ny kyrka.

C J L Almqvist sid 44 – 47

Almqvist hade en viss förkärlek för smålänningar. I romanen *Tre fruar i Småland* (1842 – 43), tillkommen medan Almqvist under några år vistades i Jönköping, beskriver han den unga kusken Jeppe: "Man kan icke föreställa sig någonting hurtigare, villigare och gladlyntare än en ung smålänning som kör". Almqvist fortsätter: "Det är skada att vi icke kunna anföra hans ordalag på dess rena dialekt, så som det låt, när han talade: därav skulle hämtas både gagn och glädje. Men vi kunna åtminstone anföra, att han reste i kortbyxor, blåa revgarnstrumpor och skor. Han hade ett magert lite gulblekt ansikte, sådant hans landsmän på bygden oftast begagna; därtill ett par stora, ljusblå, runda och tindrande ögon, samt ovanpå alltsammans en svart, vitt svävande samling av hår, kammat sista söndagen. Fasonen på hans hatt gav honom ett djärvt utseende, som ännu mer ökades genom piskan i hans hand."

Kapellet, som utspelas i en annan del av Småland, visar på Almqvists intresse för folkets liv och villkor, bland annat uttryckt i *Svenska fattigdomens betydelse* (1838). Där liknar Almqvist svensken och det svenska vid nyponblomman, den nordiska törnrosen: "gestalten av fattigdom, vilt behag och kyskhet." Året innan *Kapellet* skrevs hade Almqvist dessutom låtit sig prästvigas.

- Diskutera den syn på folket, religionen och levnadsvillkoren som Almqvist genom den unga prästens ögon uttrycker.

Sophie von Knorring sid 48 – 49

- Hur framgår det att denna text är skriven av en romantisk adelsdam?
- Vad menar hon med sin avslutande hänvisning till Walter Scott?

Gunnar Olof Hyltén-Cavallius sid 53 – 54

- Har någon i cirkeln hört talas om Glosen, eller om några av de seder och bruk som omtalas i texten?
- Känner ni till några andra exempel på gammalt skrock? Berätta för varandra!

Viktor Rydberg sid 55 – 56

- Vad har gjort "Gläns över sjö och strand" till en av våra mest älskade sånger?

Lina Sandell sid 57-58

Enligt traditionen satt Lina Sandell i detta prästgårdens vårdträd när hon skrev sin mest kända psalm "Tryggare kan ingen vara". Trädet står fortfarande kvar.

- I Fosterlandstiftelsens sångbok representerades Lina Sandell med 150 sånger, i 1937 års psalmbok har hon med elva psalmer, 1986 utökade till fjorton. Slå upp och läs – eller sjung – några av dem.

Carl Snoilsky och Gustaf Aldén sid 59 – 61

- Varför tillkom marknaderna?
- Jämför dessa båda marknadsskildringar med dem hos *Sven Ljungberg sid 159 – 160*, *Maria Gripe sid 186 – 190* och *Sven Olof Lorentzen sid 237 – 238*.

- Har ni själva några egna marknadsminnen att berätta?
- Vilken betydelse har marknaderna i Småland i dag?

Soldaten Snygg sid 62 – 63

I flera av antologins texter skildras drängars, pigors, fattighjorns och småtorpares villkor. Jämför denna text med *Bröd av skägglav sid 64 – 65*, *Vällingklöcksramsor sid 66*, *Drängvisa från Klavrestrom sid 67*, *Gunnar Adolfsson sid 138 – 139* och *Elsa Maria Otto sid 180 – 181*.

- Samtala om det liv som levdes på landsbygden i gamla tiders Småland.
- Fanns också glädjeämnen, exempelvis kring det gemensamma arbetet?

Jödde i Göljaryd sid 68 – 70

Också andra texter i antologin, som *Drängvisa sid 67* och *Maria Hall sid 86 – 92* är på dialekt.

- Diskutera om ni tycker att dialekten gör texterna mer äkta, eller om de bara blir svårare att läsa.
- Vilken betydelse har talspråket och dialekten i Jöddes berättelse?
- Hur många dialekter finns representerade i er cirkel?
- Hur är inställningen till dialekter i radio och TV i dag?
- Hur var det för 30 – 40 år sedan?

Selma Lagerlöf sid 71 – 73

Med sin läsebok ville Selma Lagerlöf ge Sveriges skolbarn nyttiga kunskaper, en optimistisk bild av fosterlandet – och en berättelse fylld av fantasi.

- Hur framgår det av denna text?
- Vad betyder pojakens sista replik?

F E Elmgren sid 74 – 75

• Jämför denna text med *Sive Hallgren sid 191 – 192* och diskutera Folk-rörelse-Sveriges framväxt från föreningsrättsstrider till samförstånd. Hungerupproret i Västervik 1917 skildras i Ola Larsmos roman *Himmel och jord må brinna* (se boktips).

Anna Maria Roos sid 76

Få har som Anna Maria Roos lyckats skapa bilden av lantlig småländsk idyll. En motsvarighet på vers ger *Linnéa Andren sid 85*.

- Hur kommer det sig att dessa texter har fått en sådan genomslagskraft?

Arvid Knöppel sid 77 – 78

Småland är fyllt av storfjägare, där den kanske mest (ö)kände är Stig Cederholms Åsa-Nisse. Om jägare berättar också *Lennart Williams sid 165 – 167*

- Kanske kan någon i cirkeln en riktigt god jakthistoria? Berätta!

Albert Engström sid 79 – 81

I såväl ord som bild har Engström tecknat det småländska landskapet, med hans egna ord : ”fyllt av mystik”.

- Jämför hans texter och teckningar med *John Bauer sid 97 – 98*.

- Har någon varit vid Skuruhatt eller Skurugata?

- En annan naturromantiker är *Walter Ljungquist sid 130 – 131*. Vad menar han med sista meningen om tidlöshet och Narkissosgrubbel?

Om John Bauer skriver exempelvis Helen Agrenius (se boktips).

JA Göth sid 82 – 84

- Försök att karaktärisera Döderhultarn som konstnär och människor.
- Göth påstår att varken Döderhultarn själv eller hans gubbar är några presentanter för smålänningen. Vad tycker ni?

Maria Hall sid 86 – 92

- Vad berättar texten om gamla småländska julseder?
- Vad betyder det naiva och långsamma berättandet för vår inlevelse i Gustafs och Stinas öde?

Åren 1850 – 1914 utvandrade cirka 225 000 smålänningar till Nordamerika. Maria Hall berättar om känslorna hos dem som blev kvar.

En lättillgänglig och välskriven faktabok om utvandringen och utvandrarerna är Ulf Beijboms *Mot löftets land* (se boktips). Inom skönlitteraturen är naturligtvis *Vilhelm Moberg* den store skildraren av emigrationen. Läs hans text ”Kristningsgröten” *sid 123 – 126*.

Antagligen har flera i cirkeln förfäder som utvandrat och därmed också släktingar i USA.

- Hur stor var utvandringen från just er hembygd?

- Varför gav de sig av?

- Vilken kontakt har ni med släktingarna nu?

- Var emigrationen till nytta eller till skada för Småland?

- Många har säkert läst Vilhelm Mobergs *Utvandrarepos* (se boktips), en del har sett Jan Troells filmer – eller kanske musikalen om ”Kristina från Duvemåla”. Jämför era intryck av dessa olika sätt att gestalta den småländska emigrationen.

- Om ni inte redan varit där – gör ett besök på Emigrantmuseet i Växjö.

Karl Williams sid 93 – 94

Småland har gott om visor, ballader och skillingtryck.

- Vilka känner ni till? Sjung!

Se i antologin även *Där tjänade en jungfru sid 95 – 96* och *Visan om Gåttahultsmordet sid 127 – 129*.

Lyssna också på några utdrag ur *Visor i Småland 1-2* eller *Före-gångare. Sveriges Radios Dokumentära folkmusikinspelningar 1949 – 1967* (se lyssnartips).

Elin Wägner sid 92 – 101

Hembygden har man ett särskilt förhållande till.

- Varför har ni lämnat den – eller varför har ni stannat kvar?

Jämför också med *Carl Fries sid 116*.

- Bor det någon i Mörkö i dag?
- Diskutera slutraderna i *Per Helges dikt s 223*.

Evert Taube 105 – 106

- Ge några exempel på Evert Taubes impulsiva och måleriska sätt att berätta.

Pär Lagerkvist sid 107 – 110

- Var och varför inträffar omkastningen i novellen?
- Vad symboliserar tåget?
- Jämför förhållandet far–son i denna text med Vilhelm Mobergs skildring av sin far, sid 118-120.

Ivar Ljungquist sid 111 – 112

Mer än i de flesta andra landskap måste man i Småland – antingen man vill det eller inte – ha någon form av förhållande till religionen (jämför även med den föregående texten av Pär Lagerkvist).

- Försök att karaktärisera Patronens gudstro.
- Vad är hexameter?
- Varför har författaren valt att skriva på det versmättet?

Väckelserörelsens första skede skildras av *Tore Zetterholm sid 163 – 164* medan *Majgull Axelsson sid 224 – 229* ger en episod från 1950-talet.

- Hur reagerar ni på dessa båda texter?
- Vilken roll har frikyrkan spelat för Småland och smålänningarna?
- Vilken roll spelar den i dag?

I romaner, skådespel och noveller har också Gustav Sandgren behandlat frikyrkan (se boktips).

Två exempel på folklig och naiv gudstro ger *Alf Hambe sid 193 – 196* och *Peter Nilson sid 213 – 215*.

- Varför vill Noa måla himmelen?
- Varför slår de Elias?

Vilhelm Moberg sid 118 – 126

Moberg är inte bara känd som utvandramas skildrare, utan också för sin kamp mot rättsröta, oförrätter och förtryck. Olle Ekstedt skriver i *Sällsamheter i Småland*, del 1 (se boktips): ”Han såg ut som om han var grovt och kraftfullt utskuren i trä. Redan utseendet gjorde att det verkade orimligt att han bara slogs med penna.” (Jämför bilden sid 120.)

- Diskutera varför det var så viktigt för Moberg att skriva *Rid i natt*?
- Vilken aktualitet har romanen i dag?

Folke Fridell sid 132 – 134

- Vilken är de gamla bybornas syn på fabriksarbetarna?
- Vilken är Fridells egen syn?

• När man fyller tretton blir man definitivt fångad i nätet, skriver Fridell. Jämför detta med *Runer Jonsson sid 168 – 173*. Vad gör Sigge åt sitt när? Hur tror ni att det kommer att gå för honom i framtiden?

• Humorn har alltid varit ett effektivt vapen i kampen mot överheten. Läs *Glasbrukshistorier sid 174 – 175*. Har ni några egna sådana historier att berätta?

Alf Henrikson sid 135 – 137

• Samtala om den levnadsvisdom som kommer till uttryck i Alf Henriksons texter.

Syskonen på Näs sid 141 – 148

• Här skildras en lycklig barndom. Vad är det viktigaste vuxna kan och bör förmedla till sina barn?
• Vad är det som gör alla de fyra syskonen till sådana goda berättare?
Läs gärna Astrid Lindgrens berättelse om sina föräldrar i boken *Samuel August i Sevedstorp och Hanna i Hult* (se boktips).

Astrid Lindgren sid 149 – 151

• Vad tror ni Astrid Lindgren menar med att beteckna Kalle som en *småländsk tjuvfäktare*?
• Hur bär sig Astrid Lindgren åt för att komma riktigt nära dem som läser eller lyssnar till hennes berättelser?
Läs någon annan av Astrid Lindgrens smålandsskildringar, exempelvis *Alla vi barn i Bullerbyn*, *Emil i Lönneberga* eller *Mästerdetektiven Blomkvist* (som utspelas i Vimmerby).

Astrid Lindgrens speciella sätt att berätta behandlas i *Astrid Lindgren och folkdikten* (se boktips).

Karl Venberg sid 153 – 154

• Diskutera diktens budskap.

Martha Sandwall-Bergström sid 155 – 158

• Hur många i cirkeln har läst böckerna om Kulla-Gulla?
• Varför blev (och är) de böckerna så populära?
• Är det bara flickor som kan läsa de böckerna?

Bengt Ek sid 176 – 178

• Har ni också ropat in något riktigt fynd på en auktion?
• Känner ni till några småländska ordspråk?

Titta också i Sten Bertil Vide: *Ordspråk, ordstäv och talesätt från sydvästra Småland* (se boktips).

Ragnar Thorsie sid 182 – 183

Här möter vi en inflyttad – liksom Fröken Holm hos *Ulla Olin sid 185*.

• Vilka insikter får de som flyttar till Småland?
• Hur är det att flytta som barn? (Se *Margareta Strömstedt sid 204 – 206*.)
• Hur är det att flytta i mer vuxen ålder? (Se *Torgny Lindgren sid 217*.)

Verner Ohlin sid 197-198

• Varför har Johannes så svårt att byta ut källan mot en brunn?

Göran Palm sid 199 – 203

- Vilken betydelse hade de gamla häraderna? (Jämför med häradskartan över Småland, som exempelvis finns i NE.)
- Varför är de gamla häradsnamnen i stort sett försvunna?
- Varför är, enligt Palm, Småland uppdelat i tre län?
- Vad innebär, enligt er mening, den så kallade Gnosjöandan?

Per Olov Enquist sid 207 – 209

- Försök att beskriva den unga flickans känslor.
- Varför betydde denna händelse så mycket för henne?

Lars Olof Larsson sid 210 – 212

- Hade Nils Dacke rätt i att göra uppror mot kungamakten?
- Diskutera varför Nils Dacke blivit en så stark småländsk symbol.
- Läs gärna någon eller några av de böcker om Dacke, som räknas upp i inledningen och diskutera vidare.

Sölve Rydell sid 220 – 222

- Hur reagerar ni på beskrivningen av ån?
- Varför stannar Björne kvar?

Ann Charlotte Alverfors sid 230 – 232

- Detta är en dräplig skildring av mötet mellan storstadens finkultur och lantlig folkkultur.
- Vad är egentligen kultur?

Anders Johansson sid 233

- Hur tolkar ni denna prosadikt?

Bengt Cidden Andersson sid 234 – 235

- Vad är det som ger dessa dikter (och den av *Pelle Nöj* sid 236) deras speciella ton?
- Diskutera begreppet vardagsfilosofi.

Arne Johansson sid 239 – 240

- Hur får Johansson fram barndomskänslan, naturen, skridskoåkandet?
- Berätta något eget skridskominne.

Lisbeth Högvik sid 241 – 243

- Försök att göra er en bild av Laila och Tommy. Vilka är de?
- Vad innebär titeln Maskinmänniskor?

Ragnar Järhult sid 244 – 246

- Försök att leva er in i Hardys tankar under och efter matchen.

En av de största händelserna i den småländska idrottens historia var SM-finalen i bandy mellan Nässjö IF och Edsbyns IF den 27 februari 1949. Matchen skulle egentligen ha spelats på Stockholms Stadion, men där fanns ingen is. Hilding Sallnäs berättar vidare: "Matchen kom att spelas i Småland och på den märkligaste av bandyarenor: på Perstorpsgolven inne i den rena rama Albert Engström-skogen 3 km norr om Eksjö. På alla sidor är denna lilla skogstjärn omgiven av sluttande stränder. Arrangö-

rema lät glesa ut skogen en aning och sedan fanns där de ypperligaste åskådarpлатser. Det behövdes. Vi var många, minst 15 000, som såg på. Självt stod jag högt uppe på slutningen. Nedanför låg gölen skimrande blå med 20 cm tjock kärnis – ett trolleri av natur och arrangörer. Runtomkring stod skogen med vita stänk över granar och tallar efter lördagens och söndagsnattens snöfall. En inramning utan like.

Men hur gick det i matchen? Ja, hur var det gumman, som blivit påkörd och tuppatt av, sa, då hon just kvicknat till och tillfrågades om hur det gick. Jo, '7 – 1 till Nässjö', sa hon. 'Nicke gjorde två mål.' Så gick det."

(Ur *Då och nu i Nässjöbygden*)

- Har ni egna småländska idrottsminnen? Berätta!

Victor Rojas sid 247 – 248 och Vibeke Olsson sid 250 – 251

För fyra-femhundra år sedan besöktes Småland av en och annan långväga resenär. I dag har världen på allvar kommit till Småland.

- Hur lyssnar vi på dessa nya röster i Småland?
- Hur tar vi till oss deras kultur – utan att för den skull ge avkall på vår egen?
- Hur bekämpar vi rasism och främlingsfientlighet?

Magnus Utvik sid 251 – 253

- Barndomens minnen – är de sig lika från generation till generation?
- Varför är det viktigt att minnas sin barndom?

Boktips för bredvidläsning

Selma Lagerlöf: *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*.

Bengt af Klintberg: *Svenska folksånger*

Sällsamheter i Småland 1: Varend. 2: Nordöstra delen. 3: Småländska högländet. 4: Kalmarbygden.

Kinander: *Smålands runinskrifter 1-2*

J C Linnerhielm: *Bref under resor genom Sverige 1797 (1985)*

Ett bildverk om Småland

Elin Wägner: *Tusen år i Småland.*

Kronobergsboken 1995/96

Sven Sederströms sagor (i Svenska sagor och sägner, 2)

Mickels sagor, berättade av Per Gustavsson.

Ola Larsmo: *Himmel och jord må brinna.*

Ulf Beijbom: *Mot löftets land*

Helen Agrenius: *Konstnären John Bauer och hans värld.*

Vilhelm Moberg: *Utvandrarna, Invandrarna, Nybyggarna, Sista brevet från Sverige.*

Gustav Sandgren: *Tabors berg*

Astrid Lindgren: *Samuel August från Sevedstorp och Hanna i Hult. Alla vi barn i Bullerbyn, Emil i Lönneberga, Mästerdetektiven Blomkvist.*

Per Gustavsson (red.) *Astrid Lindgren och folkdikten.*

Sten Bertil Vide: *Ordspråk, ordstäv och talesätt från sydvästra Småland.*

Lyssnartips

Den medeltida balladen. Musica Sveciae. Caprice Records.

Visor i Småland 1-2. Musikkassetter + vishäfte. Utbildningsradion.

Föregångare. Sveriges radios dokumentära radioinspelningar 1949 --

1967. (MNW CD 240-242/1993.)

UR Jönköping sänder hösten 1996 fem radioprogram om författare i

Röster i Småland. Sändningstider 7/10, 14/10, 21/10, 28/10, 4/11.

Programmen finns sedan att låna på AV Media, Jönköping,

tel 036 / 19 95 00.